

Vuosikertomus

Vähävaraisten Oikeusturva ry

Tilikausi: 1.1.–31.12.2025

1. Yhdistyksen perustehtävä ja arvot

Vähävaraisten Oikeusturva ry on yleishyödyllinen yhdistys, jonka tarkoituksena on edistää oikeusturvaa, yhdenvertaisuutta ja tosiasiallista pääsyä oikeuksiin henkilöille, joilla ei ole riittäviä taloudellisia tai sosiaalisia resursseja oikeuksiensa valvomiseen. Yhdistyksen toiminta perustuu ajatukseen siitä, että oikeusvaltiossa yksilöllä tulee olla todellinen mahdollisuus ymmärtää oikeudellinen asemansa ja käyttää oikeussuojakeinoja.

Yhdistyksen keskeisiä arvoja ovat:

- Oikeudenmukaisuus ja yhdenvertaisuus
- Ihmisoikeuksien kunnioittaminen
- Läpinäkyvyys
- Heikoimmassa asemassa olevien tukeminen

2. Toimintaympäristö ja toiminnan painopisteet

Tilikauden aikana yhdistyksen toiminta sijoittui erityisesti tilanteisiin, joissa yksittäinen henkilö kohtasi samanaikaisesti taloudellista haavoittuvuutta, oikeudellista epäselvyyttä ja valtaa-aseman epäsymmetriaa suhteessa viranomaisiin, työnantajiin tai suuriin organisaatioihin.

Toimintaa leimasi:

- Sosiaali- ja työoikeudellisten kysymysten monimutkaistuminen
- Digitaalisten ja hallinnollisten prosessien kuormittavuus yksilöille
- Pitkittyneet riitatilanteet, joissa oikeudellinen apu oli välttämätöntä mutta vaikeasti saavutettavaa

Yhdistyksen painopiste oli ennaltaehkäisevässä oikeusturvassa, tilanteiden juridisessa jäsentämisessä sekä kohtuullisten ja oikeasuhtaisten ratkaisujen edistämässä.

Tilikauden aikana yhdistyksen asiakasmäärä oli alle kymmenen. Toiminta kohdistui tarkoituksellisesti rajatapauksiin, joissa oikeudellinen arviointi ei ollut yksiselitteistä ja joissa yksittäinen ratkaisu saattoi vaikuttaa merkittävästi henkilön oikeudelliseen asemaan ja elinolosuhteisiin. Kukin tapaus edellytti laaja-alaista perehtymistä sekä oikeudellisten että tosiasiallisten olosuhteiden kokonaisuuteen.

3. Keskeiset toimintamuodot

Tilikauden aikana yhdistys toteutti tarkoitustaan seuraavin keinoin:

- Yksilöllinen oikeudellinen neuvonta ja tapausten purkaminen
- Kirjallisten selvitysten, vaatimusten ja vastineiden laatiminen
- Prosessuaalinen tuki ja oikeudellisen kokonaisuuden jäsentäminen
- Oikeudellisen ja inhimillisen näkökulman yhdistäminen

Toiminta oli tapauskohtaista ja perustui luottamukselliseen vuorovaikutukseen avunsaajien kanssa.

4. Tapausluonteinen toiminta

Tilikauden aikana yhdistys tuki useita yksityishenkilöitä, jotka olivat ajautuneet oikeudellisesti ja sosiaalisesti haastaviin tilanteisiin. Toiminta ei rajoittunut yksittäiseen oikeudenalaan, vaan kosketti erityisesti tilanteita, joissa taloudellinen haavoittuvuus, viranomaismenettelyt ja oikeussuojakeinojen vaikea saavutettavuus kietoutuivat yhteen. Tapaukset koskivat esimerkiksi sosiaalietuuksia, kuluttajansuojaa sekä ulosottoa.

4.1 Sosiaaliturvaan, velkaantumiseen ja luottotietoihin liittyvät tilanteet

Yhdistys antoi tilikauden aikana neuvontaa ja tukea useissa tilanteissa, joissa henkilön toimeentulo oli vaarantunut esimerkiksi:

- työttömyysetuuden epäämisen tai keskeytymisen vuoksi
- yrittäjästatuksen tulkintaan liittyvien epäselvyyksien seurauksena

- perintään, ulosottoon ja luottotietomerkintöihin johtaneiden prosessien vuoksi

Toiminnassa korostui, kuinka puutteellinen kuuleminen ja tiedonvaihto asiakkaan ja viranomaisen välillä voi käynnistää reaktion, jonka seuraukset ulottuvat nopeasti luottotietoihin, asumiseen ja arjen toimintakykyyn.

Yhdistyksen rooli oli auttaa avunsaajia ymmärtämään oikeudellinen asemansa, tunnistamaan käytettävissä olevat keinot sekä jäsentämään realistisia etenemispolkuja, kuten maksujärjestelyjä ja uudelleen käsittelypyyntöjä tai tarvittaessa valitusmahdollisuuksia.

4.2 Työoikeudelliset ja perhetilanteeseen kytkeytyvät oikeusturvakysymykset

Tilikauden aikana yhdistys tuki henkilöä, jonka työsuhteeseen liittyvät velvoitteet ja perhetilanne ajautuivat keskenään ristiriitaan. Tapaukseen liittyi muun muassa työnantajan esittämiä muutto- ja järjestelyvaatimuksia, irtisanomismenettelyn tulkintaa, irtisanomisajan määräytymistä sekä palkkasaataviin liittyviä kysymyksiä.

Yhdistyksen rooli oli jäsentää työoikeudellinen kokonaisuus, selventää sovellettavaa lainsäädäntöä ja tukea avunsaajaa oikeudellisesti kestävien vaihtoehtojen hahmottamisessa. Toiminnan tavoitteena oli turvata henkilön oikeudet tilanteessa, jossa työn ja perhe-elämän yhteensovittaminen oli muodostunut kohtuuttomaksi.

4.3 Työttömyysturvaan ja yrittäjyyden rajanvetoon liittyvät tilanteet

Tilikaudella yhdistys avusti tapauksissa, joissa henkilön asemaa työmarkkinoilla arvioitiin yrittäjänä tai päätoimisena yrittäjänä, vaikka tosiasiallinen toiminta oli vähäistä, päättynyttä tai vailla tuloja. Näissä tilanteissa nousivat esiin:

- yrittäjästatuksen tosiasiallinen sisältö suhteessa työttömyysturvalainsäädäntöön
- YEL-vakuuttamisen merkitys ja sen päättymisen osoittaminen
- KEHA-keskuksen lausuntojen ja etuuspäätösten välinen suhde

Yhdistys tuki avunsaajia erityisesti kirjallisten yhteydenottojen, oikaisupyyntöjen ja uudelleen käsittelypyyntöjen jäsentämisessä sekä oikeudellisten perusteiden tunnistamisessa.

4.4 Asumisen menettämiseen ja häätöihin liittyvät oikeusturvakysymykset

Tilikauden aikana yhdistys tuki myös henkilöä, joka oli menettänyt asuntonsa ja ajautunut äkilliseen asumiskriisiin. Tapauksessa korostuivat ulosottoon, sen häätömenettelyihin, velkaantumiseen ja viranomaisprosessien yhteisvaikutuksiin liittyvät oikeusturvakysymykset.

Yhdistyksen toiminta painottui oikeudellisen tilanteen jäsentämiseen sekä toimintakyvyn säilymisen tukemiseen kriisitilanteessa, jossa asunnon menettäminen uhkasi laajentua kokonaisvaltaiseksi syrjäytymisriskiksi.

4.5 Sosiaali- ja terveydenhuollon oikeusturvakysymykset

Yhdistyksen tietoon tuli tilikaudella myös sosiaali- ja terveydenhuollon kontekstiin sijoittuvia tilanteita, joissa korostuivat potilaan oikeudet, itsemääräämisoikeus sekä omaisten asema. Tapauksissa tuettiin asianosaisia esimerkiksi avustamalla kirjallisten muistutusten laatimisessa hyvinvointialueelle.

5. Muu toiminta, verkostotyö ja vaikuttaminen

5.1 Lausuntotoiminta ja lainsäädäntövaikuttaminen

Tilikauden aikana Vähävaraisten Oikeusturva ry osallistui vaikuttamistoimintaan seuraamalla valmisteilla olevia lakihankkeita. Yhdistys antoi lausunnon hallituksen esityksestä, joka koski vammaispalvelulain soveltamisalaa ja erityisesti lain 2 §:n muuttamista.

Lausunnossa yhdistys toi esiin huolensa siitä, että esitetty elämänvaiheisiin perustuva rajaus voi heikentää erityisesti ikääntyvien ja vähävaraisten vammaisten henkilöiden oikeusturvaa. Yhdistys katsoi, että sääntelyehdotus siirtää painopistettä subjektiivisista oikeuksista viranomaiskohtaiseen harkintaan tavalla, joka lisää eriarvoisuutta ja tulkintojen alueellista vaihtelua.

Yhdistys korosti lausunnossaan, että vammaispalvelulain tarkoitus on turvata tosiasiallinen yhdenvertaisuus, osallisuus ja itsemääräämisoikeus, eikä lain soveltamisalaa tule kaventaa taloudellisista tai hallinnollisista syistä siten, että kaikkein haavoittuvimmassa asemassa olevat henkilöt jäävät vaille tarvitsemiaan palveluja. Lausunnossa viitattiin perustuslain mukaisiin velvoitteisiin sekä Suomea sitoviin kansainvälisiin ihmisoikeusvelvoitteisiin.

5.2 Verkostoyhteistyö

Yhdistyksen verkostotoiminta kytkeytyi tilikaudella tiiviisti rakenteelliseen työhön. Vähävaraisten oikeudelliseen asemaan liittyvien muutosten vaikutuksia kansalaisyhteiskunnan toimintaan käsiteltiin ja refleктоitiin järjestö- ja asiantuntijaverkostoissa, kuten ns. Pieksamäen koulukunnan tutkijatapaamisessa Järvenpäässä 10-11.11.2025.

Verkostokeskusteluissa ja tutkijatapaamisissa voitiin tukea yhdistyksen kykyä hahmottaa yksittäisten tilanteiden taustalla vaikuttavia lainsäädännöllisiä, hallinnollisia ja rahoituksellisia rakenteita ja vahvistaa yhdistyksen asiantuntijaroolia.

Tilikauden aikana yhdistys osallistui myös Suomen köyhyyden vastaisen verkoston EAPN-Fin yleiskokoukseen 14.11.2025 Helsingissä. Yleiskokouksessa päätettiin muuttaa pitkään toiminut verkosto yhdistysmuotoiseksi. EAPN-Fin on avoin toimintafoorumi köyhyyttä ja syrjäytymistä vastaan toimiville järjestöille ja kansalaisille, ja se on osa eurooppalaista köyhyyttä vastaan toimivaa EAPN Europe -verkostoa. Yhdistys osallistui kokoukseen hakien samalla verkoston jäsenyyttä.

6. Vaikuttavuus ja toiminnan merkitys

Vaikka yhdistyksen resurssit olivat rajalliset, toiminnalla oli tilikaudella selkeää vaikuttavuutta:

- Avunsaajat saivat realistisen käsityksen oikeudellisesta asemastaan
- Oikeudelliset prosessit selkeytyivät ja jäsenyivät asianosaisille

Yhdistyksen vaikuttavuus ei perustunut käsiteltyjen tapausten määrään vaan niiden vaativuuteen. Tilikauden aikana käsitellyt asiat olivat pääosin rajatapauksia, joissa oikeudellinen arviointi ei ollut yksiselitteistä ja joissa yksittäisellä ratkaisulla saattoi olla huomattava vaikutus henkilön toimeentuloon, asumiseen, työmarkkina-asemaan tai mahdollisuuksiin käyttää oikeuksiaan.

Yhdistyksen rajalliset resurssit kohdennettiin tapausmäärän kasvattamisen sijasta selvitystyöhön, oikeudelliseen jäsentämiseen ja yksilölliseen neuvontaan. Toiminnan keskeisenä tuloksena oli oikeudellisen epävarmuuden vähentäminen sekä avunsaajien kyvyn vahvistaminen tehdä tietoon perustuvia ratkaisuja omissa asioissaan.

7. Talous

Tilikauden aikana yhdistyksellä ei ollut varsinaista rahaliikennettä. Yhdistyksen tulot ja menot olivat 0 euroa. Toiminta perustui vapaaehtoistyöhön ja ei-rahallisiin panoksiin.

Yhdistys sai sponsoriluonteisena tukena Oikeusvarmuus Ky:ltä nettisivujen ylläpidon ja teknisen perusinfrastruktuurin sekä yhdistyksen logolla varustettuja teksteileitä. Tuki ei aiheuttanut yhdistykselle kirjanpidollisia menoja. Vähävaraisten Oikeusturva ry on Oikeusvarmuus Ky:n ääneton yhtiömies 5 eurosentin panoksella, ja saa vastineeksi vapaaehtoistyötä ja muita resursseja.

Yhdistyksellä ei ollut palkattua henkilöstöä, toimitiloja eikä muita juoksevia kustannuksia.

8. Hallinto ja toiminnan organisointi

Yhdistyksen hallinto hoidettiin kevyellä rakenteella. Toiminta perustui vapaaehtoisuuteen, asiantuntijatyöhön ja tapauskohtaiseen sitoutumiseen.

9. Tulevaisuuden näkymät

Seuraavalla tilikaudella yhdistys pyrkii:

- Selkeyttämään toimintamallejaan
- Kehittämään yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa

Yhdistyksen tavoitteena on vahvistaa heikossa asemassa olevien henkilöiden tosiasiallista oikeusturvaa ja tuoda esiin rakenteellisia epäkohtia, jotka muutoin jäävät yksittäisten ihmisten harteille.

10. Loppuarvio

Tilikausi osoitti, että oikeusturvan puutteet kasaantuvat usein niille, joilla on vähiten voimavaroja vastata niihin. Vähävaraisten Oikeusturva ry:n toiminnassa pyritään vastaamaan tähän todellisuuteen.

Yhdistys jatkaa työtään sen perusajatuksen varassa, että oikeus kuuluu kaikille – ei vain niille, joilla on siihen varaa.